

اقتصاد چیست؟

(فصل اول)

کلید واژه‌ها:

نیازهای انسان، منابع و امکانات محدود، محدودیت، کم‌بایی، انتخاب، هزینه فرصت، علم اقتصاد، آموزه‌های اسلامی، کالا، خدمات، فعالان عرضه اقتصاد

چرا علم اقتصاد را می‌آموزیم؟

- انسان به عنوان جانشین خدا روی زمین، اهداف، برنامه‌ها و مأموریت‌هایی از جمله **آبادانی زمین** را دارد.
- در تصویر ساده از زندگی انسان با دو مفهوم **نیازهای انسان** و **منابع و امکانات** روبه‌رو می‌شویم.
- **رفع نیازهای خود، خانواده و دیگران**

حال دانش اقتصاد به انسان چه کمکی می‌کند؟

- به انسان کمک می‌کند تا برای رفع نیازها: **از منابع و امکانات به نحو صحیح و بهینه استفاده کرده و بهترین‌ها را انتخاب کند.**

نیازهای انسان:

- ۱- محرک انسان برای فعالیت و تلاش
- ۲- انسان به دنبال احساس نیاز تصمیم به رفع آن نیاز می‌گیرد و پس از رفع، احساس رضایت می‌کند.
- ۳- نیازهای انسان **مراتبی** دارد: **اولین مرتبه، نیازهای مادی** است. (نیاز به غذا / آب سالم / سرپناه / امنیت) اما نیازهای انسان به نیازهای مادی **محدود نمی‌شود** بلکه نیازهای عاطفی، روحی، نیاز به علم، هنر، فرهنگ، دین و اخلاق، نیاز به ارتباط و تعامل با انسان‌ها و ... را نیز دارد و بدون رفع آن‌ها به **کمال** نخواهد رسید.
- ۴- انسان موجودی **کمال‌جو** است. (با برآورده شدن پاره‌ای از نیازها، احساس **بی‌نیازی** به او دست نمی‌دهد؛ بلکه **نیازهای تازه‌ای** در او شکل می‌گیرد.)
- ۵- اگر انسان در نیازهای مادی و حیوانی خود متوقف شود، کمال‌جویی ← سیری‌ناپذیری خواهد شد.
- ۶- اگر انسان در رفع نیازهای طبیعی خود، مراتب را به خوبی طی نکند و در یک مرتبه باقی بماند، برای سیراب نمودن حس کمال‌جویی خود، اقدام به خلق نیازهای کاذب می‌کند.
- ۷- پیگیری نیازهای کاذب یا زیاده‌روی در رفع نیازهای مادی **منجر به** ← توقف و یا انحطاط انسان می‌شود.

منابع و امکانات:

- ۱- خداوند منابع، امکانات و ثروت‌های طبیعی و انسانی را به **امانت** در اختیار **جانشین خود (انسان)** قرار داده تا با رفع نیازهای خود و هموعانش، مأموریتی را که دارد (آبادانی زمین و رفع نیازهای خود، خانواده و دیگران) به جا آورد.

۲- منابع و امکانات در دسترس انسان (زمین‌های کشاورزی، ذخایر معدنی، منابع طبیعی، سرمایه و نیروی کاری که در اختیار جامعه است) **محدود** است. (هر قدر هم که زیاد باشد).

- ممکن است زمین‌های کشاورزی نسبتاً زیادی در اختیار جامعه باشد **اما** زمین مرغوب دارای بازدهی یا زمین نزدیک به محل زندگی و تجمع انسان‌ها محدود است.
- ذخایر معدنی فراوانی در کره‌ی زمین وجود دارد **اما** به دلیل ناشناخته بودن یا محدود بودن دانش فنی بشر یا استفاده‌ی بی‌رویه از این منابع، محدود است.

استفاده از منابع باید }
با حفظ و صیانت (نگهداری) از آن
و رعایت عدالت بین نسلی همراه باشد.

۳- انسان در بهره‌برداری از منابع محدودیت دارد:

منابع و امکانات }
هم امکان مصارف متعدد دارند.
هم با روش‌های مختلفی می‌توان از آن‌ها استفاده کرد.

⇐ انسان به دلیل محدودیت‌هایش نمی‌تواند همه‌ی آن‌چه را می‌خواهد هم‌زمان و همیشه داشته باشد. ⇐ باید انتخاب کند.

به عنوان مثال زمین کشاورزی را می‌توان هم }
زیر کشت پنبه برد (برای تولید پوشاک)
زیر کشت گندم برد (برای تهیه‌ی غذا)

۴- به دو محدودیتی که }
۱- منابع و امکانات در دسترس انسان محدود است. **کمیابی** گفته می‌شود.
۲- انسان در بهره‌برداری از منابع محدودیت دارد.

مسئله‌ی اقتصادی:

- با توجه به این نکات که: }
۱- نیازهای انسان **کوناگون** و نامحدود است.
۲- انسان در بهره‌برداری از منابع محدودیت دارد.
۳- منابع و امکانات **محدود** است. (انسان باید با بهترین روش و در بهترین محل استفاده، انتخاب **بهبه‌ای** را از منابع به عمل آورد و **بیش‌ترین منافع** را برای خود و جامعه تأمین کند).

- یکی از مهم‌ترین مسائل زندگی و موضوع اصلی علم اقتصاد: **انتخاب**
  - **بهترین روش استفاده از منابع و امکانات کدام است؟**
- روشی است که بتوان با استفاده از منابع، **بیش‌ترین میزان منافع** (مانند تولید) را به دست آورد و **سطح بالاتری از رفاه** را برای انسان فراهم کرد.

مسئله‌ی انتخاب:

- انسان‌ها در انتخاب‌هایشان (به حکم فطرت و سرشت خود) به دنبال **بیش‌ترین منافع و کم‌ترین هزینه** و ضرر هستند.
- در هر انتخاب منافع و هزینه‌های آن را مورد توجه قرار می‌دهند. اگر **منافع < هزینه** باشد، **انتخاب** می‌کنند و اگر **منافع > هزینه** باشد، **صرف‌نظر** می‌کنند.

• انسان ممکن است در تشخیص دقیق منافع و هزینه‌ها اشتباه کند و انتخاب نادرستی داشته باشد.

• انسان در مورد «روش انتخاب» (هزینه - فایده) هیچ‌گاه اشتباه نمی‌کند.

• برخی از انسان‌ها عقلانیت محدود دارند. (منافع را صرفاً در منافع مادی و حیوانی می‌بینند / نگاهی کوتاه‌مدت دارند / در تعیین فهرست کامل هزینه‌ها، ضررها و میزان آن‌ها خطا می‌کنند.)

• این دسته از انسان‌ها (مانند تولیدکننده‌ای که کالای بی‌کیفیت تولید می‌کند یا فروشنده‌ای که کم‌فروشی می‌کند و ...) منفعتی کم، موقتی و کوتاه‌مدت را با منافع زیاد و دائمی و بلندمدت جایگزین کرده و عقلانی رفتار نمی‌کنند.

هزینه‌ی فرصت :

• هر انتخاب مستلزم از دست دادن انتخاب یا انتخاب‌های دیگر است.

• افراد و جوامع با هر انتخابی، «بده - بستان» می‌کنند. (چیزی را انتخاب می‌کنند و چیزهایی دیگر را از دست می‌دهند.)

• افراد و جوامع همیشه بهترین و برترین گزینه‌ی خود را از نظر منافع، انتخاب می‌کنند.

مثال

کشاورزی که زمین زراعی در اختیار دارد اما نمی‌داند در زمین خود چه محصولی را بکارد، ابتدا فهرستی از محصولات را ارائه می‌دهد سپس با محاسبه‌ی منافع حاصل از فروش آن‌ها در پایان کار، مشورت و مطالعه‌هایی که انجام می‌دهد، محصولات پیشنهادی خود را از لحاظ سودآوری از بالا به پایین مرتب می‌کند و در انتها بهترین انتخاب را انجام می‌دهد.

۸ میلیون ریال	منافع حاصل از فروش گندم
۷ میلیون ریال	منافع حاصل از فروش توت‌فرنگی
۵ میلیون ریال	منافع حاصل از فروش جو
۴ میلیون ریال	منافع حاصل از فروش پنبه

• درست است که فرد هیچ هزینه‌ای به ظاهر نکرده است اما وی با انتخاب خود، منافع حاصل از دومین انتخاب خوب خود را از دست داده است. (فرد به‌طور همزمان امکان کاشت دو محصول را ندارد.)

• اگر کشاورز در زمین خود گندم بکارد، منافع کاشتن محصول توت‌فرنگی را دیگر در آن سال نخواهد داشت و مقدار منافع از دست داده‌ی حاصل از کاشت توت‌فرنگی (۷ میلیون ریال)، هزینه‌ی فرصت کاشت گندم است.

تعریف علم اقتصاد :

• علم اقتصاد درباره‌ی چگونگی انتخاب و تصمیم‌گیری انسان در زندگی اقتصادی خویش مطالعه می‌کند = علم انتخاب

• تصمیمات انسان در مورد مسائل اقتصادی، ریشه در نیازها و خواسته‌های نامحدود او دارد.

• علم اقتصاد، علمی است که انتخاب‌های بشر را به‌صورت رابطه‌ی بین منابع و عوامل تولید کمیاب - که موارد استفاده‌ی مختلف دارند - و نیازهای نامحدود او مطالعه و با ارائه‌ی بهترین انتخاب‌ها، رفتارهای فردی و جمعی انسان را مدیریت می‌کند.

تعریف علم اقتصاد در بردارنده‌ی سه نکته‌ی مهم است:

۱- نامحدود بودن نیازها

۲- کمیابی منابع (منابع محدود هستند و انسان‌ها در بهره‌برداری منابع محدودیت دارند.)

۳- امکان مصارف متعدد منابع

هدف علم اقتصاد:

راهنمایی انسان برای بهترین انتخاب و به‌کارگیری بهترین روش به‌منظور استفاده از منابع و امکانات خویش

علم اقتصاد درباره‌ی چه موضوعاتی بحث می‌کند؟

- در هر یک از علوم بشری، دانشمندان با استفاده از روش‌ها و آزمایش‌های مرتبط درباره‌ی موضوعات و مسائل خاصی مطالعه می‌کنند.
- دانشمندان علوم اقتصادی هم موضوعات اقتصادی (تولید، مصرف، توزیع، تجارت، قیمت، رشد و پیشرفت فقر، مالیات و ...) را با روش‌های علمی مورد مطالعه قرار می‌دهند.
- دانش اقتصاد با دقت درباره‌ی انواع منافع و هزینه‌ها به انسان‌ها / سازمان‌ها / کشورها کمک می‌کند تا بهترین انتخاب‌ها را در استفاده از منابع و امکانات خویش انجام دهند. نتیجه‌ی این تلاش فکری ← پدید آمدن اندیشه‌ی اقتصادی با گسترش و پیشرفت
تمدن بشری ← اندیشه‌ی اقتصادی تکامل یافت و با عنوان علم اقتصاد بیان شد.

اهمیت علم اقتصاد:

- امروزه علم اقتصاد جایگاه والایی بین مجموعه‌ی دانش و معارف بشری دارد.
- رشته‌ی اقتصاد در معتبرترین دانشگاه‌های جهان با تخصص‌های گوناگون و متنوع تدریس می‌شود.
- نشریات علمی فراوانی در رشته‌ی اقتصاد و گرایش‌های مختلف آن منتشر می‌شود.

اقتصاد و آموزه‌های اسلامی:

- دین اسلام در پی سعادت واقعی و کامل انسان‌هاست و دنیا و آخرت را همراه با هم مورد توجه قرار می‌دهد. (ربنا اتنا فی الدنیا حسنه و فی الآخرة حسنه)
- در کنار ارتقای معنوی انسان، بی‌اعتنایی به مسائل دنیوی و اقتصادی را قبول ندارد.
- اسلام در دسترس نبودن معاش را خطری می‌داند که اعتقادات انسان را تهدید می‌کند. (من لا معاش له، لا معاد له)
- از نظر اسلام تلاش برای رفع فقر و رسیدن به رفاه و توانگری مادی پسندیده است و فردی که برای ارتقای سطح زندگی خانواده یا هموعانش می‌کوشد، همانند کسی که در راه خدا جهاد می‌کند، شایسته‌ی تقدیر است. (الکاد علی عیاله، کالمجاهد فی سبیل الله)
- اسلام عقل انسان را به تنهایی برای موفقیت و رسیدن به هدف کافی نمی‌داند و فلسفه‌ی فرستادن پیامبران و ارائه‌ی دین نیز به همین دلیل است.
- قرآن تأکید می‌کند رفع همه‌ی مشکلات انسان در گروی عمل به آموزه‌های الهی است.
- یکی از علت‌های توجه اسلام به اقتصاد، اهمیت روزافزون مسائل اقتصادی در اجتماع و زندگی جمعی انسان‌ها و تأثیر آن بر همه‌ی جنبه‌های زندگی (اجتماعی - سیاسی و فرهنگی) فرد، خانواده و جامعه است.
- کشوری که وضعیت اقتصادی آن نابسامان باشد، بسیار آسیب‌پذیر بوده و از نظر اجتماعی و سیاسی به بحران‌های گسترده دچار می‌شود.
- اگر جامعه‌ی اسلامی به دنبال حفظ هویت و استقلال سیاسی و فرهنگی خود باشد، باید به رشد و پیشرفت اقتصادی به مثابه یکی از مهم‌ترین ابزارها در این مسیر توجه کند.

چند مفهوم اولیه:

کالا:

- شیئی با ارزش اقتصادی و بازاری
- برای تأمین نیاز یا خواسته‌ای تولید می‌شود.
- مانند محصولات غذایی، لوازم‌التحریر، لباس، دارو، اسباب‌بازی، پارچه، انواع میوه و ...

• برای به دست آوردن کالاها باید به تولیدکنندگان و عرضه‌کنندگان پول بدهیم.

• کالا مفهومی اقتصادی است، بنابراین اشیایی که در بازار خرید و فروش نمی‌شوند، کالا به‌شمار نمی‌روند.

خدمات:

• آن‌چه غیرملموس و غیرفیزیکی است و انسان در مقابل پول خریداری می‌کند و نیاز یا خواسته‌اش را برطرف می‌سازد.

مثال

خدماتی که معلمان، پزشکان، رانندگان و مشاوران حقوقی ارائه می‌دهند.

انواع کالا	تعریف	مثال
کالای مصرفی	در بازار عرضه می‌شوند و توسط مصرف‌کنندگان نهایی خریداری می‌شوند و به مصرف می‌رسند.	گوجه‌فرنگی که خانواده‌ها تهیه می‌کنند و به مصرف می‌رسانند.
کالای واسطه‌ای	کالاهای عرضه‌شده در بازار توسط تولیدکنندگان دیگری برای ادامه‌ی فرایند تولید و تبدیل به کالای مختلف، خریداری و مورد استفاده قرار می‌گیرند.	گوجه‌فرنگی که توسط کارخانه‌ها خریداری و برای تولید رب گوجه‌فرنگی به کار می‌رود.
کالای بادوام	این کالاها، خودشان مصرف نمی‌شوند بلکه در طول زمان، خدمات آن‌ها مورد مصرف قرار می‌گیرد و با یک بار مصرف، تمام نمی‌شوند.	اتومبیل، یخچال در منزل
کالای بی‌دوام	این کالاها خودشان مصرف می‌شوند و با یک بار مصرف تمام می‌شوند.	نان و مواد غذایی
کالای سرمایه‌ای	به کالاهای بادوامی که در فرایند تولید از سوی نیروی انسانی به کار گرفته می‌شوند.	یخچال در مغازه‌ی بستنی‌فروشی، تراکتور و ماشین‌آلات کارخانه‌ها، ابزارهای تولیدی
کالای ضروری	برای تأمین نیازهای اولیه مصرف می‌شوند. فرد به‌رغم تغییر زیاد قیمت کالا در بازار، مصرف آن را تغییر نمی‌دهد.	خوراک، پوشاک، مسکن، نمک، دارو
کالای لوکس و تجملی	برای تأمین نیازهای کم‌اهمیت‌تر مصرف می‌شوند. فرد با کوچک‌ترین تغییر در قیمت، مصرف کالا را تغییر می‌دهد.	نورافشان، فرش‌های گران‌قیمت

• ضروری یا تجملی بودن کالا از فردی به فرد دیگر، از زمانی به زمان دیگر و از جامعه‌ای به جامعه‌ی دیگر متفاوت است.

بازیگران و فعالان عرصه‌ی اقتصاد:

• هر یک از افراد و سازمان‌های فعال در عرصه‌ی اقتصاد نقش و وظیفه‌ای دارند:

۱- بازیگران خرد: افراد، خانواده‌ها یا شرکت‌ها، انواع مؤسسات انتفاعی یا غیرانتفاعی، خیریه‌ها و ... که در تولید محصولات و یا مصرف آن‌ها و مبادله با یک‌دیگر نقش ایفا می‌کنند.

۲- بازیگر کلان: دولت که برای ایجاد نظم و انضباط و نظارت بر عملکرد اقتصاد یا تأمین برخی نیازهای عمومی (مثل دفاع نظامی) فعالیت می‌کند.

۳- سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی و جهانی یا منطقه‌ای: با کمک این سازمان‌ها روابط اقتصادی بین کشورها بیش‌تر رونق می‌گیرد و حقوق همه‌ی طرف‌های درگیر در تجارت جهانی حفظ می‌شود.

پرسش‌های تشریحی (اقتصاد چیست؟)

ردیف	«سؤالات»
الف)	درست یا نادرست بودن عبارات زیر را مشخص کنید. ۱. دین اسلام به عنوان دینی کامل، در پی سعادت واقعی و کامل انسان‌هاست و دنیا و آخرت را همراه با هم مورد توجه دارد. (متن صفحه‌ی ۱۷ کتاب درسی) صحيح ☐ غلط ☐ ۲. تصمیماتی که انسان در مورد مسائل اقتصادی می‌گیرد، عمدتاً ریشه در اعتقادات و تجربیات او دارد. (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی) (نجف‌آباد، حضرت معصومه - ۸۶) صحيح ☐ غلط ☐ ۳. کالای واسطه‌ای کالایی است که برای تأمین نیازهای اولیه‌ی انسان تولید می‌شود. (متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی) (تهران، فرهیختگان - ۸۶) صحيح ☐ غلط ☐ ۴. گوجه‌فرنگی‌ای که توسط کارخانه رب‌گوجه خریداری شده باشد کالای مصرفی نام دارد. (متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی) (یزد، ناظم‌پور - ۹۰) صحيح ☐ غلط ☐ ۵. نورافشان و کالاهای مصرفی گران‌قیمت که فرد با کوچک‌ترین تغییر در قیمت، مصرف آن‌ها را تغییر می‌دهد، از نظر اقتصادی کالای ضروری محسوب می‌شوند. (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی) (نجف‌آباد، حاج محمدبهنیا - ۸۶) صحيح ☐ غلط ☐
ب)	عبارات زیر را کامل کنید. ۶. محرک انسان برای فعالیت و تلاش اقتصادی ... است. (متن صفحه‌ی ۸ کتاب درسی) (شهریار، رازی - ۸۶) ۷. ملاک بهترین روش استفاده از منابع و امکانات این است که با استفاده از این منابع بتوان ... را به‌دست آورد و ... را برای انسان فراهم کرد. (متن صفحه‌ی ۱۱ کتاب درسی) (شاهین‌شهر، فضیلت - ۸۶) ۸. علم اقتصاد علمی است که انتخاب‌های بشر را به‌صورت رابطه‌ی بین منابع و ... و نیازهای ... مطالعه کرده و با ارائه‌ی بهترین انتخاب‌ها، رفتارهای فردی و جمعی را مدیریت می‌کند. (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی) (اهر، علامه طباطبایی - ۸۶) ۹. هدف علم اقتصاد ... انسان برای بهترین انتخاب و به‌کارگیری بهترین روش به‌منظور استفاده از ... و ... خویش است. (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی) ۱۰. اگر کالاهای بادوام، در فرآیند تولید و به‌وسیله‌ی بنگاه‌های تولیدی به کار گرفته شوند، ... نامیده می‌شوند. (صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی) ۱۱. یک دانش‌آموز می‌تواند زمانی را که در اختیار دارد، به سینما رفتن و تماشای یک فیلم یا مطالعه و یادگیری و افزایش دانش و مهارت اختصاص دهد. اگر وی تصمیم بگیرد به سینما برود، در واقع فرصت افزایش مهارت و دانش را از دست داده است که آن را می‌توان به عنوان ... در نظر گرفت. (مکمل صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی) (نجف‌آباد، شهدای مکه - ۹۰) ۱۲. اگر در قطعه‌ای از زمین به جای کشت برنج، گندم تولید شود، هزینه‌ی فرصت تولید گندم ... (مکمل صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی) (نجف‌آباد، شهدای مکه - ۹۰)

ردیف	«سؤالات»								
پ)	۱۳. هر یک از مثال‌ها مربوط به کدام یک از انواع کالا می‌باشد؟ (مکمل صفحه‌ی ۱۸ تا ۲۱ کتاب درسی) (گرگان، شاهد دختران - ۹۰) <table border="1"> <tr> <td>الف) کالای سرمایه‌ای</td> <td>۱) چراغ اتومبیل در یک کارگاه اتومبیل‌سازی</td> </tr> <tr> <td>ب) کالای واسطه‌ای</td> <td>۲) گوجه‌ی مصرفی در خانه</td> </tr> <tr> <td>ج) کالای مصرفی</td> <td>۳) ماشین لباسشویی در خانه</td> </tr> <tr> <td>د) کالای بادوام</td> <td>۴) چرخ خیاطی برای فرد خیاط</td> </tr> </table>	الف) کالای سرمایه‌ای	۱) چراغ اتومبیل در یک کارگاه اتومبیل‌سازی	ب) کالای واسطه‌ای	۲) گوجه‌ی مصرفی در خانه	ج) کالای مصرفی	۳) ماشین لباسشویی در خانه	د) کالای بادوام	۴) چرخ خیاطی برای فرد خیاط
الف) کالای سرمایه‌ای	۱) چراغ اتومبیل در یک کارگاه اتومبیل‌سازی								
ب) کالای واسطه‌ای	۲) گوجه‌ی مصرفی در خانه								
ج) کالای مصرفی	۳) ماشین لباسشویی در خانه								
د) کالای بادوام	۴) چرخ خیاطی برای فرد خیاط								
ت)	گزینه‌ی صحیح را انتخاب کنید. ۱۴. در اسلام تلاش شخص برای ارتقای سطح معیشت خود و خانواده به مانند ... است. (متن صفحه‌ی ۱۷ کتاب درسی) (تهران - امام صادق - ۸۶) الف) کمک به فقرا و مستمندان ب) امر به معروف و نهی از منکر ج) جهاد در راه خدا د) انفاق در راه خدا ۱۵. هدف علم اقتصاد، راهنمایی انسان برای بهترین انتخاب و به‌کارگیری بهترین روش جهت استفاده از ... است. (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی) (تهران - پرفسور حسینی - ۸۶ کتاب درسی) الف) منابع سرمایه‌ای ب) عوامل تولید ج) منابع و امکانات د) منابع نامحدود ۱۶. آن دسته از محصولاتی که تولید و عرضه می‌شوند و تماماً توسط خانواده‌ها مصرف می‌شوند چه نام دارند؟ (متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی) (مشهد، مهر - ۸۶) الف) کالاهای مکمل ب) کالاهای واسطه‌ای ج) کالاهای مصرفی د) کالاهای سرمایه‌ای ۱۷. به کالاهایی که تولیدکنندگان برای تولید کالاهای مختلف دیگر خریداری می‌کنند، کالای ... می‌گویند. (صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی) (شهریار، رازی - ۸۶) الف) واسطه‌ای ب) مصرفی ج) ضروری د) تجملی ۱۸. گوجه‌فرنگی‌ای که خانوارها تهیه می‌کنند و به مصرف می‌رسانند «...» نام دارد اما وقتی همان گوجه‌فرنگی توسط کارخانه خریداری می‌شود و برای تولید کالاهای دیگر مثل رب گوجه‌فرنگی به کار می‌رود «...» نام دارد. (صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی) الف) کالای مصرفی - کالای مصرفی ب) کالای واسطه‌ای - کالای مصرفی ج) کالای مصرفی - کالای بادوام د) کالای مصرفی - کالای واسطه‌ای ۱۹. یک تولیدکننده‌ی درب و پنجره با میزان چوبی که در اختیار دارد، تعدادی درب می‌سازد. در این صورت هزینه‌ی فرصت این تولیدکننده ... (مکمل صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی) (زاهدان، فرهنگ - ۸۶) الف) تعداد پنجره‌ای است که نساخته است. ب) تعداد دربهایی است که نساخته است. ج) هزینه‌ی خرید چوب برای ساخت درب است. د) درآمدی است که با فروش درب‌ها به دست می‌آورد.								
ث)	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. ۲۰. دو نکته‌ای را که در مورد منابع و امکانات مطرح می‌شود، ذکر کنید. (مرتبط با متن صفحه‌ی ۹ و ۱۰ کتاب درسی) (مراوه‌تپه، محمد رسول‌ا... - ۸۶) ۲۱. بهترین روش استفاده از منابع و امکانات کدام است؟ (متن صفحه‌ی ۱۱ کتاب درسی) (نجف‌آباد، حضرت معصومه - ۸۶) ۲۲. موضوعات علم اقتصاد را فقط نام ببرید. (چهار مورد) (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی) (قرچک، فضیلت - ۸۶)								

ردیف	«سؤالات»						
	۲۳. ایجاد نظم و انضباط و نظارت بر عملکرد اقتصاد بر عهده‌ی کدام نهاد است؟ (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی) (قرچک، شهید رجایی - ۹۰) ۲۴. سه نکته‌ی مهم در تعریف علم اقتصاد را مشخص کنید. (صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی) (اهر، علامه طباطبایی - ۸۶) ۲۵. چهار نوع کالای واسطه‌ای را نام ببرید. (مکمل صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی) (استهبان، امام خمینی - ۸۶) ۲۶. کالاهای ضروری و کالاهای لوکس را تعریف کنید. (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی) (همدان، فجر شاهد - ۹۰)						
ج	۲۷. گزینه‌های زیر را به هم مربوط کنید. (مکمل صفحه‌ی ۱۸ تا ۲۱ کتاب درسی) (نجف‌آباد، معرفت - ۸۶) <table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td>موتور اتومبیل</td> <td>فرش‌های گران‌قیمت</td> <td>نان</td> </tr> <tr> <td>ضروری</td> <td>واسطه‌ای</td> <td>تجملی</td> </tr> </table>	موتور اتومبیل	فرش‌های گران‌قیمت	نان	ضروری	واسطه‌ای	تجملی
موتور اتومبیل	فرش‌های گران‌قیمت	نان					
ضروری	واسطه‌ای	تجملی					
ج	به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید. ۲۸. منظور از سیری‌ناپذیر بودن انسان چیست؟ (متن صفحه‌ی ۹ کتاب درسی) ۲۹. منظور از داشتن قابلیت مصارف متعدد منابع و امکانات چیست؟ مثال بزنید. (مرتبط با صفحه‌ی ۱۰ کتاب درسی) ۳۰. علم اقتصاد را تعریف نمایید. (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی) (بیرجند، شیخ طوسی - ۸۶) ۳۱. هدف از علم اقتصاد چیست؟ (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی) (شهرقدس، پویندگان - ۸۶) ۳۲. بین وضعیت اقتصادی و استقلال فرهنگی - سیاسی جامعه چه ارتباطی وجود دارد؟ (متن صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی) (قرچک، صبا - ۹۰) ۳۳. دیدگاه اسلام نسبت به اقتصاد چگونه است؟ (مرتبط با صفحه‌ی ۱۷ کتاب درسی) (ملایر، شریعتی - ۸۶) ۳۴. کالا و خدمات را به اختصار توضیح دهید. (متن صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی) (بندرعباس، رازی - ۸۶) ۳۵. هزینه‌ی فرصت را با یک مثال توضیح داده، بنویسید چگونه در تصمیم‌گیری به ما کمک می‌کند؟ (متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی) (تهران، مفید (۳) - ۸۶) ۳۶. چرا افراد باید در میان خواسته‌های خود به انتخاب دست بزنند؟ (مرتبط با صفحه‌ی ۱۱ کتاب درسی) ۳۷. به نظر شما با به‌کارگیری روش علمی، چه مسائلی را در زندگی اقتصادی جامعه می‌توان پیش‌بینی کرد؟ (مکمل متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی) ۳۸. به نظر شما دولت چگونه می‌تواند بر فعالیت تولیدکنندگان نظارت کند؟ (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی) ۳۹. زمانی داشتن تلفن همراه کالایی تجملی بود. اساسی و ضروری بودن تلفن همراه با لوکس و تجملی بودن آن، چگونه تعیین می‌شود؟ (مکمل صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی) ۴۰. فعالان اقتصادی خرد، کلان و بین‌المللی را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)						

پیش‌های چهارگزینه‌ای (اقتصاد چیست؟)

۴۱. اگر بپذیریم که انسان موجودی کمال‌جو است، مرتفع شدن قسمتی از احتیاجاتش منجر به ... در او می‌شود.

(متن صفحه‌ی ۹ کتاب درسی) (سراسری - ۸۴)

- ① شکل‌گیری نیازهای جدید
② به وجود آمدن احساس بی‌نیازی و رضایت
③ شکل‌گیری عطش کم‌تر برای رفع نیازهای جدید
④ گذشت از نیازهای تازه شکل یافته و حذف آن‌ها

۴۲. در عرصه‌ی علم اقتصاد، کدام مورد به عنوان موضوعی «نامحدود» مورد بررسی قرار می‌گیرد؟

(متن صفحه‌ی ۱۱ کتاب درسی) (آزاد - ۷۹)

- ① امکانات
② ثروت
③ خواسته‌ها
④ کالاهای مصرفی

(متن صفحه‌ی ۸ کتاب درسی) (آزاد - ۸۹)

۴۳. محرک انسان برای فعالیت و تلاش اقتصادی، چیست؟

- ① احساس رضایت
② امکانات مادی
③ رفع نیازهای مادی
④ دوراندیشی

(متن صفحه‌ی ۱۱ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۵)

۴۴. بهترین روش استفاده از منابع و امکانات کدام است؟

- ① به‌کارگیری منابع و امکانات موجود در حد رفع نیازهای داخلی جامعه
② استفاده‌ی کم‌تر از آن‌ها به استناد اینکه این منابع به آیندگان نیز تعلق دارد.
③ کسب بیش‌ترین «میزان منافع» از منابع موجود و فراهم‌آوری سطح بالاتری از رفاه برای انسان
④ استفاده از آن‌ها برای «نیازهای نامحدود مادی» جامعه که در نتیجه منجر به تأمین رفاه عمومی خواهد شد.

۴۵. دستیابی به بیش‌ترین میزان منافع و فراهم ساختن سطح بالاتری از رفاه برای انسان، ملاک سنجش چیست؟

(متن صفحه‌ی ۱۱ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۷ آبان ۹۵)

- ① مصرف هرچه بیش‌تر
② تأمین رفاه زیاد و رفع نیازهای تجملی
③ رفع نیازهای نامحدود انسان
④ بهترین روش استفاده از منابع و امکانات

۴۶. در کدام فرآیند، «گوجه فرنگی» به ترتیب یک کالای مصرفی و واسطه‌ای تلقی می‌شود؟

(متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۳)

- ① در «سالاد خانگی» مصرف می‌شود - در تولید «رب» استفاده می‌شود.
② در تولید «سس» به کار می‌رود - در «برخی غذاها» مصرف می‌شود.
③ در تولید «رب» به کار می‌رود - در تولید «سس» استفاده می‌شود.
④ در «سالاد خانگی» مصرف می‌شود - در کنار «کیاب» تناول می‌شود.

(مرتبط با صفحه‌ی ۱۸ تا ۲۱ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۲)

۴۷. توضیح مربوط به هر مورد، به ترتیب در کدام گزینه درست آمده است؟

«تابلو فرش نفیس، کولر منزل، مشاوره‌ی حقوقی، سی دی آموزش زبان انگلیسی، رایانه‌ی شخصی، نان، لباس»

- ① کالای تجملی، کالای سرمایه‌ای، خدمات، خدمات، کالای سرمایه‌ای، کالای ضروری، کالای ضروری
② کالای لوکس، کالای بادوام، خدمات، کالای مصرفی، کالای بادوام، کالای ضروری، کالای ضروری
③ کالای لوکس، کالای ضروری، خدمات، خدمات، کالای بادوام، کالای مصرفی، کالای بادوام
④ کالای سرمایه‌ای، کالای مصرفی، کالای تجملی، کالای بادوام، کالای سرمایه‌ای، کالای ضروری، کالای لوکس

۴۸. ورقه‌های فولادی تولید شده‌ای که کارخانه‌ی اتومبیل‌سازی خریداری می‌کند، «چه نوع کالایی» است؟

(مرتبط با متن صفحه‌ی ۲۰ کتاب درسی) (آزاد - ۸۵)

- ① واسطه‌ای
② مصرفی
③ ضروری
④ نهایی

۴۹. اگر زمینی را به کشت «پنبه» اختصاص دهیم، عملاً از گندمی که می‌توانستیم از آن برداشت کنیم صرف‌نظر کرده‌ایم، یا اگر پولمان را به خرید «لباس و سایر ملزومات» اختصاص دهیم از خرید «کتاب» و نفعی که از خواندن آن می‌توانستیم ببریم، محروم می‌شویم در این رابطه، کدامیک «هزینه‌ی فرصت از دست رفته» تلقی می‌شود؟

(مکمل متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی) (سراسری - ۸۸)

- ① «خرید لباس» که نیازی به خرید آن نبوده است.
② «میزان پنبه» که از آن استفاده لازم را نبرده‌ایم.
③ «میزان محصول گندم» که از آن صرف‌نظر کرده‌ایم.
④ سایر «ملزومات» که غالب آن‌ها، اضافه و غیرقابل استفاده بوده است.
۵۰. در عبارت «زمینی را به کشت پنبه اختصاص داده‌ایم، در صورتی که می‌توانستیم در آن گندم بکاریم و این محصول را برداشت کنیم»، هزینه‌ی فرصت کدام است؟

(مکمل متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی) (خارج از کشور - ۸۶)

- ① تفاوت قیمت پنبه و گندم است.
② مقدار پنبه‌ای است که به فروش می‌رسانیم.
③ میزان محصول گندمی است که از آن صرف‌نظر کرده‌ایم.
④ میزان ضرری است که در صورت کشت گندم متحمل می‌شدیم.
۵۱. خیاطی می‌تواند در یک ساعت یک شلوار یا دو عدد پیراهن بدوزد. اگر خیاط تصمیم بگیرد که شلوار بدوزد، هزینه‌ی فرصت او کدام گزینه خواهد بود؟

(مکمل متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۱)

- ① یک عدد شلوار و یک عدد پیراهنی که می‌توانست در همان زمان یک ساعت بدوزد.
② دو عدد پیراهنی که می‌توانست در همان زمان یک ساعت بدوزد.
③ پولی که از فروش شلوار می‌تواند به‌دست آورد.
④ زمانی که به دوخت شلوار اختصاص داده است.

۵۲. تولیدکننده‌ی می‌تواند از مواد اولیه‌ی پلاستیک، عروسک‌هایی به مجموع ارزش ۳۰ ریال تولید کند، هم‌چنین از این مواد اولیه می‌تواند ظروف آشپزخانه تولید کند، یا با پولی که در اختیار دارد، می‌تواند اتومبیل بخرد یا آن را صرف خرید خانه کند. در این صورت کدام گزینه درست است؟

(مکمل متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۲)

- ① هزینه‌ی فرصت خرید اتومبیل، پولی است که بابت خرید آن می‌پردازد.
② هزینه‌ی فرصت خرید خانه، ظروف آشپزخانه‌ای است که از تولید آن‌ها صرف‌نظر کرده‌است.
③ هزینه‌ی فرصت تولید ظروف آشپزخانه، پولی است که از فروش آن‌ها به‌دست می‌آورد.
④ هزینه‌ی فرصت تولید عروسک، ظروف آشپزخانه‌ای است که از تولید آن‌ها صرف‌نظر کرده‌است.

۵۳. شخصی می‌خواهد بین کارکردن و رفتن به دانشگاه یکی را انتخاب کند. هزینه‌های یک سال تحصیل در دانشگاه شامل هزینه‌ی ثبت‌نام به میزان ۱,۰۰۰,۰۰۰ ریال، هزینه‌ی خرید کتاب و ملزومات به میزان ۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال و هزینه‌ی رفت و آمد برابر ۳,۰۰۰,۰۰۰ ریال است. اما اگر این شخص یک سال کار کند، درآمد خالصی معادل ۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال خواهد داشت. هزینه‌ی فرصت یک‌سال تحصیل در دانشگاه برای شخص مذکور کدام است؟

(مکمل متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۲)

- ① هزینه‌های اضافی که در طی یک‌سال تحصیل، برای فرد به‌وجود می‌آید.
② مجموع هزینه‌هایی که در طول یک‌سال تحصیل در دانشگاه باید بپردازد.
③ ۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال درآمد خالصی که از آن صرف‌نظر کرده است.
④ دانشی که در طی یک‌سال تحصیل در دانشگاه می‌تواند کسب کند.

۵۴. الف) محرک فعالیت و تلاش انسان چیست؟
ب) نیازهای انسان دارای سلسله‌مراتب ... و اولین مرتبه از نیازهای اولیه‌ی زندگی، ... است.

(متن صفحه‌ی ۸ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۵)

- ① الف) منابع و امکانات، ب) است - معنوی
② الف) نیازهای انسان، ب) است - مادی
③ الف) نیازهای انسان، ب) است - معنوی
④ الف) منابع و امکانات، ب) نیست - مادی

۵۵. کدام گزینه مبین پاسخ صحیح پرسش‌های زیر است؟
الف) چه چیزی باعث توقف و یا انحطاط انسان می‌شود؟
ب) کدام‌یک از دلایل ایجاد وضعیت کمیابی می‌باشد؟

(متن صفحه‌های ۹، ۱۰ و ۱۲ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۵)

- ج) فردی به جای مطالعه‌ی کتاب برای موفق شدن در کنکور، وقت خود را به فیلم دیدن اختصاص می‌دهد، هزینه‌ی فرصت او کدام است؟
① الف) استفاده‌ی بیش از حد از منابع و امکانات و اسراف در مصرف آن‌ها، ب) ناشناخته بودن بسیاری از منابع و استفاده‌ی بی‌رویه از آن‌ها، ج) زمانی که می‌توانست به مطالعه اختصاص دهد.
② الف) پیگیری نیازهای کاذب و یا زیاده‌روی در رفع نیازهای مادی، ب) محدود بودن منابع و امکانات در دسترس و محدودیت در بهره‌برداری از این منابع، ج) زمانی که می‌توانست به مطالعه اختصاص دهد.
③ الف) استفاده‌ی بیش از حد از منابع و امکانات و اسراف در مصرف آن‌ها، ب) محدود بودن منابع و امکانات در دسترس و محدودیت در بهره‌برداری از این منابع، ج) زمان صرف شده برای دیدن فیلم
④ الف) پیگیری نیازهای کاذب و یا زیاده‌روی در رفع نیازهای مادی، ب) ناشناخته بودن بسیاری از منابع و استفاده‌ی بی‌رویه از آن‌ها، ج) زمان صرف شده برای دیدن فیلم

۵۶. به ترتیب هر کدام از اشیاء زیر چه نوع کالایی هستند؟ (مکمل متن صفحه‌ی ۲۰ و ۲۱ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۵)

«بخچال مورد استفاده در سوپر مارکت - پارچه‌ی مورد استفاده در خیاطی - نورافشان - اتومبیل خانوار»

- ① سرمایه‌ای - واسطه‌ای - تجملی - بادوام
② بادوام - مصرفی - ضروری - سرمایه‌ای
③ سرمایه‌ای - مصرفی - ضروری - سرمایه‌ای
④ بادوام - واسطه‌ای - تجملی - بادوام

۵۷. کدام گزینه در ارتباط با اقتصاد و آموزه‌های اسلامی نادرست است؟ (متن صفحه‌ی ۱۷ و ۱۸ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۵)

- ① از نظر اسلام، اقتصاد در زندگی فرد اهمیت ویژه‌ای دارد؛ اما عقل انسان را به تنهایی برای موفقیت و رسیدن به هدف کافی نمی‌داند.
② یکی از علت‌های توجه اسلام به اقتصاد، اهمیت روز افزون مسائل اقتصادی در اجتماع و حیات جمعی انسان‌ها و تأثیر عوامل اقتصادی بر همه‌ی جنبه‌های زندگی فرد، خانواده و جامعه است.
③ کشوری که وضعیت اقتصادی آن نابسامان باشد و نتواند پایه‌های بقیه‌ی کشورهای دنیا در مسیر پیشرفتی همه‌جانبه حرکت کند، بسیار آسیب‌پذیر و از نظر اجتماعی و سیاسی به بحران‌های گسترده دچار می‌شود.
④ جامعه‌ی اسلامی برای حفظ هویت و استقلال سیاسی و فرهنگی خود، باید به رشد و پیشرفت اقتصادی توجهی نکند و تلاش برای رفع محرومیت‌ها، برخورداری از فرصت‌ها و حفظ کرامت انسانی را وظیفه‌ی خود بداند.

۵۸. هر یک از عبارات زیر به کدام مفهوم اقتصادی اشاره دارند؟ (متن صفحه‌ی ۱۰ و ۱۲ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۵)

- الف) ممکن است زمین‌های کشاورزی نسبتاً زیادی در اختیار جامعه باشد ولی زمین‌های مرغوبی که بازدهی خوبی دارند و یا زمین‌هایی که نزدیک به محل زندگی و تجمع انسان‌ها قرار دارند، بسیار کم است.
ب) زمین‌های کشاورزی را هم می‌توان برای تولید پوشاک به زیر کشت پنبه برد و هم برای تهیه‌ی غذا در آن گندم کاشت.
ج) انسان‌ها و جوامع، همیشه بهترین و برترین گزینه‌ی خود را از نظر منافع، انتخاب می‌کنند و با این انتخاب، بهترین گزینه‌ی بعدی خود را از دست می‌دهند.

- ① الف) منابع و امکانات در دسترس انسان، محدود است. ب) منابع و امکانات برای انسان، هم امکان مصارف متعددی دارد و هم با روش‌های مختلفی می‌تواند از آن‌ها استفاده کند. ج) تعریف علم اقتصاد
② الف) انسان در بهره‌برداری از منابع، محدودیت دارد. ب) منابع و امکانات در دسترس انسان، محدود است. ج) هزینه‌ی فرصت
③ الف) منابع و امکانات برای انسان، هم امکان مصارف متعددی دارد و هم با روش‌های مختلفی می‌تواند از آن‌ها استفاده کند. ب) منابع و امکانات در دسترس انسان، محدود است. ج) علم اقتصاد
④ الف) منابع و امکانات در دسترس انسان، محدود است. ب) منابع و امکانات برای انسان، هم امکان مصارف متعددی دارد و هم با روش‌های مختلفی می‌تواند از آن‌ها استفاده کند. ج) هزینه‌ی فرصت

۵۹. کشاورزی یک زمین زراعی در اختیار دارد اما نمی‌داند در زمین خود چه محصولی بکارد. وی محصولاتی را که می‌تواند در زمین بکارد و همچنین منافع حاصل از فروش هر یک را در جدول زیر ارائه می‌دهد.

(مکمل متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۵)

۸۰۰ میلیون ریال	منافع حاصل از فروش جو
۵۰۰ میلیون ریال	منافع حاصل از فروش گندم
۹۰۰ میلیون ریال	منافع حاصل از فروش پنبه
۸۵۰ میلیون ریال	منافع حاصل از فروش سیب‌زمینی
۶۰۰ میلیون ریال	منافع حاصل از فروش پیاز

الف) این کشاورز کدام محصول را در زمین خود می‌کارد؟

ب) هزینه‌ی فرصت این انتخاب برای کشاورز کدام خواهد بود؟

- ① الف) پنبه، ب) ۸۰۰ میلیون ریال ناشی از کشت جو
② الف) سیب‌زمینی، ب) ۸۰۰ میلیون ریال ناشی از کشت جو
③ الف) پنبه، ب) ۸۵۰ میلیون ریال ناشی از کشت سیب‌زمینی
④ الف) گندم، ب) ۸۵۰ میلیون ریال ناشی از کشت سیب‌زمینی

۶۰. کدام گزینه بیانگر بازیگران و فعالان عرصه‌ی اقتصاد است؟ (متن صفحه‌ی ۲۱ و ۲۲ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۵)

- ① بازیگران خرد مانند افراد، خانواده‌ها یا شرکت‌ها، انواع مؤسسات انتفاعی یا غیرانتفاعی که در تولید، مصرف و مبادله‌ی محصولات نقش ایفا می‌کنند. - بازیگر کلان (دولت) که برای ایجاد نظم و انضباط و نظارت بر عملکرد اقتصاد فعالیت می‌کند. - سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی، جهانی یا منطقه‌ای که با کمک آن‌ها روابط اقتصادی بین کشورها بیشتر رونق بگیرد.
② بازیگران خرد مانند افراد، خانواده‌ها یا دولت‌ها که با هدف ایجاد نظم و انضباط و نظارت بر عملکرد اقتصاد فعالیت می‌کنند. - بازیگران منطقه‌ای یا جهانی و بین‌المللی که با هدف تأمین برخی نیازهای عمومی (مثل دفاع نظامی) تأسیس شده‌اند. - بازیگران اقتصاد داخلی که در تولید محصولات، مصرف و مبادله‌ی آن‌ها با یکدیگر نقش ایفا می‌کنند.
③ بازیگران اقتصاد داخلی که در تولید محصولات، مصرف و مبادله‌ی آن‌ها با یکدیگر نقش ایفا می‌کنند. - بازیگر کلان (دولت) که برای ایجاد نظم و انضباط و نظارت بر عملکرد اقتصاد فعالیت می‌کند. - بازیگران منطقه‌ای یا جهانی و بین‌المللی که با هدف تأمین برخی نیازهای عمومی (مثل دفاع نظامی) تأسیس شده‌اند.
④ بازیگران خرد مانند افراد، خانواده‌ها یا شرکت‌ها، انواع مؤسسات انتفاعی یا غیرانتفاعی که در تولید، مصرف و مبادله‌ی محصولات نقش ایفا می‌کنند. - بازیگران منطقه‌ای یا جهانی و بین‌المللی که با هدف تأمین برخی نیازهای عمومی (مثل دفاع نظامی) تأسیس شده‌اند. - بازیگر کلان (دولت) که برای ایجاد نظم و انضباط و نظارت بر عملکرد اقتصاد فعالیت می‌کند.

۶۱. کدام یک از گزینه‌های زیر، در رابطه با تعریف علم اقتصاد نادرست است؟ (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۵)

- ① علم اقتصاد با ارائه‌ی بهترین انتخاب‌ها، رفتارهای فردی و جمعی انسان را مدیریت می‌کند.
- ② از آن‌جا که تغییر در اطلاعات، انگیزه‌ها، توانایی‌ها، توزیع برابر یا نابرابر فرصت‌ها و ... در انتخاب‌های انسان تأثیر دارد، علم اقتصاد خود را به مطالعه‌ی این موارد نیز موظف می‌داند.
- ③ علم اقتصاد علمی است که انتخاب‌های بشر را به صورت رابطه‌ی بین منابع و عوامل تولید نامحدود که مصارف استفاده‌ی متعدد دارند و نیازهای مادی محدود او مطالعه می‌کند.
- ④ علم اقتصاد درباره‌ی چگونگی انتخاب و تصمیم‌گیری انسان در زندگی اقتصادی خویش مطالعه می‌کند.

۶۲. کارخانه‌ی A با پولی که در اختیار دارد می‌تواند ابریشم تولید کند و محصول خود را در خدمت صنعت پزشکی بگذارد و یا اینکه اختصاص به تولید پارچه‌ی ابریشمی دهد، از طرف دیگر می‌تواند با آن پول، زمینی با مساحت بیشتری برای تولیدش خریداری کند و یا اینکه ابزار تولید پیشرفته‌تری خریداری نماید. در صورت تخصیص هر یک، کدام گزینه در مورد هزینه فرصت صحیح می‌باشد؟ (مکمل متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۶ مرداد ۹۶)

- ① هزینه‌ی فرصت ابریشم در صنعت پزشکی، پولی است که از فروش آن به‌دست می‌آید.
- ② هزینه‌ی فرصت ابزار تولید، پولی است که به آن اختصاص داده است.
- ③ هزینه‌ی فرصت خرید زمین، خرید ابزار تولید مجهزتر است که از آن صرف‌نظر شده است.
- ④ هزینه‌ی فرصت تولید پارچه‌ی ابریشمی، پولی است که به تولید آن اختصاص داده می‌شود.

۶۳. تحصیلات تکمیلی فوق‌لیسانس فردی ۲ سال طول می‌کشد، در حالی که اگر وی با مدرک لیسانس کار کند می‌تواند ماهیانه ۴۰۰ هزار تومان درآمد داشته باشد. اگر او تصمیم به درس خواندن بگیرد هزینه‌ی فرصت برایش برابر است با:

- (مکمل متن صفحه‌ی ۱۲ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۷ آبان ۹۵)
- ① ۹,۶۰۰,۰۰۰ تومان   ② ۸۰۰,۰۰۰ تومان   ③ ۱,۰۰۰,۰۰۰ تومان   ④ صفر
۶۴. الف) کالاهایی که توسط مصرف‌کنندگان نهایی خریداری می‌شوند و به مصرف می‌رسند، کالای ... نام دارند.

- (متن صفحه‌ی ۲۰ و ۲۱ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۷ آبان ۹۵)
- ب) کالاهای تولیدی که فرد به‌رغم تغییر زیاد قیمت کالا در بازار، مصرف آن را تغییر نمی‌دهد، کالای ... نام دارند.
- ج) کالاهایی که توسط تولیدکنندگان دیگر برای ادامه‌ی فرآیند تولید و تبدیل آن‌ها به کالاهای مختلف دیگر، خریداری می‌شوند، کالای ... نام دارند.
- د) کالاهای مصرفی که خودشان مصرف نمی‌شوند بلکه در طول زمان خدمات ارائه‌شده از سوی آن‌ها در فرآیند تولید از سوی نیروی انسانی به‌کار گرفته می‌شوند، کالای ... نام دارند.
- ه) کالاهای تولیدی که برای تأمین نیازهای کم‌اهمیت‌تر مصرف‌کنندگان مصرف می‌شوند، کالای ... نام دارند.
- و) کالاهای مصرفی که خودشان مصرف نمی‌شوند بلکه در طول زمان خدمات ارائه‌شده از سوی آن‌ها توسط مصرف‌کنندگان مورد مصرف قرار می‌گیرد، کالای ... نام دارند.

- ① الف) ضروری، ب) لوکس، ج) بادوام، د) سرمایه‌ای، ه) لوکس، و) سرمایه‌ای
- ② الف) ضروری، ب) لوکس، ج) بادوام، د) بادوام، ه) ضروری، و) لوکس
- ③ الف) مصرفی، ب) ضروری، ج) واسطه‌ای، د) بادوام، ه) ضروری، و) ضروری
- ④ الف) مصرفی، ب) ضروری، ج) واسطه‌ای، د) سرمایه‌ای، ه) لوکس، و) بادوام

۶۵. دانش اقتصاد با دقت درباره‌ی انواع منافع و هزینه‌ها کمک می‌کند انسان‌ها، سازمان‌ها و کشورها در استفاده از منابع و امکاناتشان بهترین‌ها را انتخاب کنند. نتیجه‌ی این تلاش فکری، پدید آمدن ... است. با گسترش و پیشرفت تمدن بشری ... شکل گرفت.

- ① علم اقتصاد - اندیشه‌ی اقتصادی
- ② اندیشه‌ی اقتصادی - علم اقتصاد
- ③ علم اقتصاد - سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی
- ④ اندیشه‌ی اقتصادی - سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی

۶۶. کدام گزینه در ارتباط با علم اقتصاد نادرست است؟ (متن صفحه‌ی ۱۴ و ۱۶ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۷ آبان ۹۵)

- ① امروزه نشریات علمی فراوانی در رشته‌ی اقتصاد و گرایش‌های مختلف آن منتشر و مقالات علمی بسیار زیادی در این عرصه نوشته می‌شود؛ این‌ها بدین معناست که در جهان امروز اهمیت علم اقتصاد و متخصصان این رشته روزبه‌روز بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد.
- ② علم اقتصاد مانند هر علم دیگری درباره‌ی موضوعات معینی با روش‌های خاصی بحث می‌کند و برای پاسخ‌گویی به پرسش‌های مشخصی طراحی شده است.
- ③ اقتصاددانان با همکاری دانشمندان رشته‌های مختلف تلاش می‌کنند تا برای هر یک از پرسش‌های مطرح شده پاسخ مناسب و منطقی ارائه کنند.
- ④ دانشمندان علوم اقتصادی نمی‌توانند مانند سایر دانشمندان علوم بشری، موضوعات اقتصادی را با روش‌های علمی مورد مطالعه قرار دهند.

۶۷. کدام گزینه مبین پاسخ صحیح پرسش‌های زیر است؟
(مکمل متن صفحه‌های ۱۷، ۱۴ و ۲۱ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۱ آبان ۹۵)
الف) حدیث «لکاد علی عیاله، کالمجاهد فی سبیل الله» به چه نکته‌ای از نظر اسلام اشاره دارد؟
ب) استفاده ی بی‌رویه از منابع در قرن گذشته، محدودیت‌های بیش‌تری را برای بشر فراهم کرده است؛ بنابراین استفاده از منابع باید با ... و ... همراه باشد.

ج) دانشمندان علوم اقتصادی، موضوعات اقتصادی را با چه روش‌هایی مورد مطالعه قرار می‌دهند؟
د) جامعه‌ی اسلامی برای حفظ هویت و استقلال سیاسی و فرهنگی خود، باید به چه چیزی توجه داشته باشد؟
ه) بازیگران و فعالان عرصه‌ی اقتصاد کدام‌اند؟

۱ الف) دین اسلام به عنوان دینی کامل در پی سعادت واقعی و کامل انسان‌هاست و دنیا و آخرت را همراه با هم مورد توجه قرار می‌دهد. ب) حفظ و صیانت از آن‌ها - رعایت عدالت بین نسلی، ج) روش‌هایی متفاوت از سایر علوم بشری، د) فرهنگ ملی خود و عدم تأثیرپذیری از اقتصادهای مهاجم، ه) بازیگران کلان - بازیگران بین‌المللی - بازیگران داخلی
۲ الف) اسلام در دسترس نبودن معاش را خطری می‌داند که اعتقادات انسان را تهدید می‌کند. ب) توجه به اصل «هزینه - فایده» - امکان مصارف متعدد آن‌ها، ج) روش‌هایی متفاوت از سایر علوم بشری، د) رشد و پیشرفت اقتصادی، ه) بازیگران کلان - بازیگران بین‌المللی - بازیگران داخلی

۳ الف) از نظر اسلام، تلاش برای رفع فقر و رسیدن به رفاه و توانگری مادی پسندیده است. ب) حفظ و صیانت از آن‌ها - رعایت عدالت بین نسلی، ج) روش‌های علمی، د) به رشد و پیشرفت اقتصادی، ه) بازیگران خرد - بازیگر کلان - سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی
۴ الف) از نظر اسلام، تلاش برای رفع فقر و رسیدن به رفاه و توانگری مادی پسندیده است. ب) توجه به اصل «هزینه - فایده» - امکان مصارف متعدد آن‌ها، ج) روش‌های علمی، د) فرهنگ ملی خود و عدم تأثیرپذیری از اقتصادهای مهاجم، ه) بازیگران خرد - بازیگر کلان - سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی

۶۸. هریک از موارد زیر به کدام نوع از کالا یا خدمات اشاره دارد؟
(مکمل متن صفحه‌ی ۲۰ و ۲۱ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۱ آبان ۹۵)
الف) آن‌چه انسان در مقابل پول خریداری می‌کند و به وسیله‌ی آن نیازها یا خواسته‌هایش را برطرف می‌سازد و غیرملموس و غیرفیزیکی است.

ب) شکری که خانوارها خریداری می‌کنند و به مصرف می‌رسانند، ... است اما وقتی همان شکر توسط کارخانه‌ها خریداری می‌شود و برای تولید کالاهای دیگری مانند مربا به کار می‌رود، ... نام دارد.

ج) کولر خانوارها

د) تراکتور در فعالیتهای کشاورزی

ه) کالایی که فرد با کوچک‌ترین تغییر در قیمت، مصرف آن را تغییر می‌دهد.

۱ الف) کالاهای اقتصادی، ب) کالای واسطه‌ای - کالای سرمایه‌ای، ج) کالای مصرفی، د) کالای بادوام، ه) کالای ضروری
۲ الف) خدمات، ب) کالای بادوام - کالای سرمایه‌ای، ج) کالای سرمایه‌ای، د) کالای سرمایه‌ای، ه) کالای لوکس و تجملی
۳ الف) کالاهای اقتصادی، ب) کالای مصرفی - کالای واسطه‌ای، ج) کالای بادوام، د) کالای بادوام، ه) کالای ضروری
۴ الف) خدمات، ب) کالای مصرفی - کالای واسطه‌ای، ج) کالای بادوام، د) کالای سرمایه‌ای، ه) کالای لوکس و تجملی

۶۹. کدام گزینه مبین پاسخ صحیح پرسش‌های زیر است؟
(مکمل متن صفحه‌های ۱۷، ۱۱ و ۲۱ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۱۹ آذر ۹۵)
الف) موضوع اصلی علم اقتصاد، ... است.

ب) یکی از علت‌های توجه اسلام به اقتصاد چیست؟

ج) ضروری یا تجملی بودن کالا مفهومی ... است و از فردی به فرد دیگر، از زمانی به زمان دیگر و از جامعه‌ای به جامعه‌ی دیگر ... است.

د) ... بازیگران خرد و ... بازیگر کلان در عرصه‌ی اقتصاد هستند.

۱ الف) هزینه‌ی فرصت، ب) امروزه علم اقتصاد جایگاه والایی بین مجموعه‌ی دانش و معارف بشری دارد، رشته‌ی اقتصاد در معتبرترین دانشگاه‌های جهان به‌عنوان یک رشته‌ی تحصیلی مهم مورد توجه است. ج) مطلق - یکسان، د) سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی و جهان یا منطقه‌ای - خانواده‌ها یا شرکت‌ها

۲ الف) هزینه‌ی فرصت، ب) اهمیت روزافزون مسائل اقتصادی در اجتماع و حیات جمعی انسان‌ها و تأثیر عوامل اقتصادی بر همه‌ی جنبه‌های زندگی فرد، خانواده و جامعه اعم از اجتماعی، سیاسی و فرهنگی، ج) اقتصادی - متفاوت، د) سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی و جهان یا منطقه‌ای - خانواده‌ها یا شرکت‌ها

۳ الف) مسئله‌ی انتخاب، ب) اهمیت روزافزون مسائل اقتصادی در اجتماع و حیات جمعی انسان‌ها و تأثیر عوامل اقتصادی بر همه‌ی جنبه‌های زندگی فرد، خانواده و جامعه اعم از اجتماعی، سیاسی و فرهنگی، ج) اقتصادی - متفاوت، د) افراد، خانواده‌ها یا شرکت‌ها، انواع مؤسسات انتفاعی یا غیرانتفاعی، خیریه‌ها - دولت

۴ الف) مسئله‌ی انتخاب، ب) امروزه علم اقتصاد جایگاه والایی بین مجموعه‌ی دانش و معارف بشری دارد، رشته‌ی اقتصاد در معتبرترین دانشگاه‌های جهان به‌عنوان یک رشته‌ی تحصیلی مهم مورد توجه است. ج) مطلق - یکسان، د) افراد، خانواده‌ها یا شرکت‌ها، انواع مؤسسات انتفاعی یا غیرانتفاعی، خیریه‌ها - دولت

۷۰. کدام گزینه در ارتباط با واقعیت نادرست است؟
(متن صفحه‌های ۹، ۱۱ و ۱۴ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۸ بهمن ۹۵)

۱ اگر انسان در نیازهای مادی و حیوانی خود متوقف شود، کمال‌جویی به نوعی سیری ناپذیری تبدیل می‌شود.

۲ بهترین روش استفاده از منابع و امکانات روشی است که با استفاده از آن بتوان بیش‌ترین میزان منافع (مانند تولید) را از این منابع به‌دست آورد و سطح بالاتری از رفاه را برای انسان فراهم کرد.

۳ علم اقتصاد علمی است که انتخاب‌های بشر را به‌صورت رابطه‌ی بین منابع و عوامل تولید که نامحدود هستند و تنها به یک استفاده‌ی خاص منتهی می‌شوند و نیازهای مادی محدود او مطالعه و با ارائه‌ی کم‌هزینه‌ترین روش، رفتارهای فردی و جمعی انسان را مدیریت می‌کند.

۴ در هر یک از علوم بشری، دانشمندان با استفاده از روش‌ها و آزمایش‌های مرتبط و مناسب درباره‌ی موضوعات و مسائل خاصی مطالعه می‌کنند، دانشمندان علوم اقتصادی هم موضوعات اقتصادی را با روش‌های علمی مورد مطالعه قرار می‌دهند.

تولید

آبی سبز زرد

آیا منابع و امکانات طبیعت به طور مستقیم مورد استفاده قرار می‌گیرد؟

آبی سبز زرد

تولیدکنندگان

آبی سبز زرد

انگیزه‌ی تولیدکنندگان

آبی سبز زرد

عوامل تولید

آبی سبز زرد

سازمان تولید

آبی سبز زرد

هزینه تولید

آبی سبز زرد

درآمد و سود

با درخت دانش، گام به گام پیشرفت خود را ارزیابی کنید.

گام اول: میزان تسلط خود را با رنگ مشخص کنید.
آبی: مسلطم
سبز: نسبتاً مسلطم
زرد: مسلط نیستم.
گام‌های بعدی: اگر در گام اول به آن مبحث مسلط نیستید و دانش خود را در حد رنگ زرد ارزیابی کردید، در نوبت‌های بعدی مطالعه و تمرین، در صورتی که پیشرفت کردید می‌توانید خانه‌های سبز یا آبی را رنگ کنید.

تولید

- مجموع پرسش‌ها: ۶۳
- ۳۳ پرسش چهارگزینه‌ای: شامل آزمون‌های کانون و کنکور
- ۳۰ پرسش تشریحی: شامل پرسش‌های طراحی‌شده و ویژه‌ی مدارس
- ۱۴ کلید واژه

کلید واژه‌ها:

حیازت، احیا، صنعت، محصولات نرم، عوامل تولید، منابع طبیعی، سرمایه، عوامل انسانی، سازمان تولید، صاحب تولید، هزینه‌های تولید، سود، اجاره، سود اقتصادی

(فصل دوم)

تولید

آیا منابع و امکانات طبیعت به‌طور مستقیم مورد استفاده قرار می‌گیرد؟

انسان‌ها در طول تاریخ همواره مصنوعات و محصولات مختلفی تولید کرده‌اند و تمدن‌ها ساخته‌اند. زیرا با وجود اینکه انسان قدرت خلق اشیا را ندارد، اما می‌تواند آگاهانه، با برنامه‌ریزی و تلاش در مواد و محیط پیرامون تغییر ایجاد و تولید کند. منابع به گونه‌ای که هستند نمی‌توانند مورد استفاده‌ی انسان‌ها قرار گیرند. بلکه باید با برخی اقدامات و ایجاد ارزش مصرفی و مبادلاتی، به کالاها و خدماتی تبدیل شوند که می‌توانند نیازهای انسان‌ها را برآورده کنند. ← این سلسله اقدامات همان تولید است.

- محصولات کشاورزی
  - محصولات صنعتی
  - فناوری
  - محصولات دانش‌بنیان
  - ایده و نوآوری
- ← حاصل فعالیت‌های تولیدی هستند.

تولیدکنندگان:

همه‌ی فعالان اقتصادی (کشاورزان، صنعتگران، تعمیرکاران، رانندگان، کارکنان دولت، مشاوران و متخصصان، بانک‌ها، بیمه‌ها، زنان خانه‌دار) به نوعی تولیدکننده‌ی کالا یا خدمات هستند و با فعالیت خود، ارزش افزوده ایجاد می‌کنند. **حیازت:** برداشت مستقیم محصول آماده‌ی طبیعت و مالکیت آن (بدون این‌که کاری روی آن انجام شود).

مثال

بهره‌برداری از علف مراتع، چوب جنگل‌ها، معادن و یا ماهی دریاهای

انواع تولید	تعریف	مثال
احیا	انسان با در اختیار داشتن منابع و محصولات طبیعی، و هم‌چنین با کار خود و استفاده از ابزار، منابع طبیعی را به تولید می‌رساند. (بدون حیازت، اولین تولید انسان ممکن نبود).	زراعت / باغبانی / پرورش ماهی
صنعت	ترکیب و تبدیل مواد حیازت شده یا ایجاد ارزش مصرفی یا مبادلاتی در محصولات به‌دست آمده از احیای منابع طبیعی	صنایع غذایی / پوشاک / پتروشیمی
تولید محصولات نرم یا خدمات	تولید محصولات غیرمحموس و غیر ملموس	ارائه خدمات پزشکی

در مثال زیر مراحل تولید را می‌بینید (در هر مرحله بر ارزش محصول، افزوده می‌شود).
هر مؤسسه بر روی محصول مؤسسه‌ی قبلی کار و ارزش افزوده ایجاد می‌کند.

- ۱- مؤسسه‌ی تولیدی A به بهره‌برداری از معادن آهن اقدام می‌کند. (استخراج سنگ آهن) = **حیازت**
- ۲- مؤسسه‌ی تولیدی B سنگ آهن را در مرحله‌ی اولیه‌ی فراوری به نرمه سنگ آهن و سپس به گندلک (آهن اسفنجی) تبدیل می‌کند = **احیا**
- ۳- مؤسسه‌ی تولیدی C گندله‌ها را به محصولات فولادی از جمله ورق فولادی تبدیل می‌کند. = **احیا**
- ۴- کارخانه‌ی اتومبیل‌سازی ورق‌های فولادی را به قطعات مختلف بدنه‌ی اتومبیل تبدیل می‌کند. = **احیا**
- ۵- اتومبیل به بازار عرضه و در اختیار مصرف‌کنندگان قرار می‌گیرد.

انگیزه‌ی تولیدکنندگان

برطرف کردن نیازهای خود، خانواده و تأمین منافع شخصی
انگیزه‌ی تولیدکنندگان: **کسب روزی حلال، خدمت به هموعان و آبادانی**
در نظر گرفتن منافع ملی و اجتماعی (موفقیت کشور)

* **در نتیجه**، مجموعه‌ای از انگیزه‌های شخصی و خانوادگی مثل کسب درآمد و انگیزه‌های انسانی و ملی در تداوم و توسعه‌ی تولید دخیل است.

تولیدکنندگان و مؤسسات اقتصادی براساس انگیزه‌های خود به دو دسته‌ی
انتفاعی (مؤسسه‌ای که به دنبال سود است).
غیرانتفاعی (مؤسسه‌ای که برای سود کار نمی‌کند و قصدش خدمت است).

عوامل تولید:

تولیدکنندگان برای انجام فعالیت‌های تولیدی به ورودی‌های مختلف نظیر
مواد اولیه
نیروی کار
تجهیزات (نیاز دارند.)
سایر ملزومات

نهادهای (عوامل) تولید

مثال

نهادهای (عوامل) تولید یک مؤسسه‌ی تولید محصولات کشاورزی عبارت‌اند از:

- * زمین کشاورزی
- * نیروی کار
- * آب
- * کود
- * انبار
- * سردخانه

نهادهای (عوامل) تولید یک مؤسسه‌ی تولید محصولات صنعتی عبارت‌اند از:

- * نیروی کار
- * ماشین‌آلات
- * مواد اولیه

به‌طور کلی عوامل تولید عبارت‌اند از:

- ۱- منابع طبیعی
- ۲- عوامل انسانی
- ۳- سرمایه

عوامل تولید	تعریف	مثال
منابع طبیعی = زمین	امکانات و منابعی که خداوند از طریق طبیعت در اختیار انسان قرار داده است و او در جریان تولید کالاها و خدمات از آن‌ها استفاده می‌کند.	در فعالیتهای کشاورزی = زمین در فعالیتهای صیادی = دریا در فعالیتهای صنعتی = مواد خام استخراج شده از معادن
سرمایه	سرمایه‌های فیزیکی = کالاهای بادوام سرمایه‌ای (این کالاها در طول زمان بادوام است و خدمات آن‌ها در جریان تولید مورد استفاده قرار می‌گیرد و تولیدکننده با آن‌ها ارزش افزوده ایجاد می‌کند). سرمایه فیزیکی در واقع حاصل کار گذشته‌ی انسان‌ها است.	ابزار، تجهیزات و ماشین‌آلات تولیدی مثل تراکتور و کامیون
	سرمایه‌ی مالی = صرف خرید یا اجاره‌ی سرمایه‌های فیزیکی، زمین و یا پرداخت دستمزد به عوامل انسانی می‌شود. این سرمایه مستقیماً در تولید نقش ندارد بلکه با تبدیل به عوامل تولید دیگر به تولید کمک می‌کند.	پول
	سرمایه‌های اجتماعی و معنوی	اخلاق، وفای به عهد، صداقت، احترام به قانون و ...
عوامل انسانی	تولید و فراهم آوردن محصولات با استفاده از منابع طبیعی، نیازمند کار و تلاش انسان است. تا تلاش انسان نباشد، منابع طبیعت امکان استفاده پیدا نمی‌کند. نقش عوامل انسانی در جریان تولید بسیار مهم است. انسان نسبت به سایر عوامل تولید اهمیت خاصی دارد و برترین عامل تولید به‌شمار می‌رود؛ زیرا وظیفه‌ی ترکیب سایر عوامل تولید را برعهده دارد.	نیروی کار (کارگر ساده)، کارفرما (صاحب کسب و کار محصول)، مدیر، متخصص و کارآفرین متخصصان = سرمایه‌ی انسانی نیروی انسانی ساده / نیمه‌ماهر / ماهر

کار آفرین، نوآور و خطرپذیر است.

خطرپذیری × نوآوری = میزان کارآفرینی در هر کسب و کار

سازمان تولید:

جایگاه و نقش هر یک از عوامل تولید را «سازمان تولید» مشخص می‌کند و در واقع پاسخ به این سؤال است که «تولیدکننده و صاحب اصلی محصول تولیدی کیست؟»

دو حالت خواهیم داشت:

۱- سازمان تولید مشارکتی است:

* همه‌ی عوامل تولید صاحب محصول هستند.

* همه با هم در فرایند تولید مشارکت می‌کنند.

* محصول یا ارزش محصول به‌طور مساوی و یا با نسبتی توافقی تقسیم می‌شود.

مثال

صاحبان زمین، بذر، تراکتور و نیروی کار همه یک واحد تعاونی کشت و صنعت راه اندازی می کنند و به تولید گندم می پردازند و عواید نیز بین آن ها تقسیم می شود.

۲- مالکیت کسب و کار تولیدی متعلق به یک نفر است.

مثال

صاحب زمین یا سرمایه به تنهایی، مسئولیت تولید را بر عهده می گیرد و صاحب تولید می شود.
* در این حالت تمام منافع، خطر (ریسک) و هزینه های تولید بر عهده ی صاحب تولید است.
* سایر عوامل تولید، دستمزد (نیروی انسانی) یا اجاره (منابع طبیعی (زمین)) می گیرند.

انواع سازمان های تولیدی: }
سازمان های تعاونی
سازمان های خصوصی
سازمان های سهامی عام
سازمان های سهامی خاص

توزیع درآمد بین عوامل تولید در هر سازمان تولیدی باید عادلانه و بر اساس میزان مشارکت آن ها در تولید و قبول خطر باشد.

هم می توانند صاحب تولید شوند.

در اقتصاد اسلامی: عوامل انسانی

هم می توانند دستمزد بگیرند و در سود و زیان شریک نشوند.

یا به صورت قرض الحسنه در تولید مشارکت می کند و اجر الهی و اجتماعی می برد.

صاحب سرمایه ی مالی

یا به عنوان صاحب کار در سود و زیان شریک می شود.

صاحب سرمایه ی مالی (پول) نمی تواند مانند سرمایه ی فیزیکی (تراکتور) اجاره بگیرد زیرا ربا در اسلام حرام است.

هزینه تولید

مبالغی را که تولیدکنندگان برای تولید، صرف می کنند، هزینه های مستقیم تولید می نامند.

مثال

* خریداری یا اجاره ی محلی به عنوان کارگاه، مغازه یا دفتر کار

* خریداری یا اجاره ی ماشین آلات، ابزارها و سرمایه های فیزیکی

* خرید مواد اولیه

* استخدام تعدادی کارگر و کارمند

* هزینه های تولید = پول هایی که برای خرید یا اجاره ی عوامل تولید به صاحبان آن ها می پردازیم.

* پرداخت اجاره به ← صاحب زمین (ممکن است یک شخص خاص یا دولت (به عنوان نماینده ی کل جامعه باشد)).

* پرداخت مزد یا حقوق به ← نیروی انسانی (کارگر و کارمندان)

* پرداخت قیمت یا اجاره ی ابزار تولید به ← صاحبان سرمایه ی فیزیکی (تراکتور، گاو آهن و گاو)

* در پایان تولید همه ی محصول و سود و زیان به صاحب کار (صاحب کاران) می رسد.

درآمد و سود

درآمد = پولی که تولیدکنندگان با فروش محصولات خود به دست می آورند.

کل محصول $\times$ قیمت = درآمد

$>$ هزینه‌های مستقیم - درآمد = سود حسابداری

$<$ هزینه‌های مستقیم - درآمد = زیان

اگر تولیدکننده خودش صاحب سرمایه‌ی فیزیکی (ابزار تولید) یا زمین (مغازه) باشد یا خودش کار کند (صاحب نیروی انسانی نیز باشد). در ظاهر پولی به عوامل تولید پرداخت نمی‌کند و هزینه‌ای ندارد. در حالی که وی می‌توانست این سرمایه‌های فیزیکی یا زمین را به دیگری اجاره دهد و درآمد کسب کند. اقتصاددانان این هزینه‌ی غیرمستقیم را هزینه‌ی فرصت می‌نامند و هزینه‌های تولید را شامل هزینه‌های مستقیم و هزینه‌های فرصت می‌دانند.

هزینه‌های مستقیم و غیرمستقیم - درآمد = سود اقتصادی (سود ویژه)

مثال

فرض کنید صاحب زمین در استفاده از زمین خود پنج انتخاب داشته باشد.

وی ابتدا میزان عایدی را که از هر فعالیت به وی می‌رسد را محاسبه و بیشترین عایدی را انتخاب (کشت گندم) و زمین خود را به آن اختصاص می‌دهد. در این حالت وی دومین عایدی را از دست داده است. (۵۰ میلیون تومان سودی که می‌توانست از اختصاص زمین به کشت جو، به دست آورد). به میزان عایدی انتخاب دوم (۵۰ میلیون تومان) هزینه‌ی فرصت می‌گویند.

میزان عایدی حاصل از اختصاص زمین به کشت گندم	۹۰ میلیون تومان
میزان عایدی حاصل از اختصاص زمین به کشت جو	۵۰ میلیون تومان
میزان عایدی حاصل از اختصاص زمین به کشت پنبه	۳۰ میلیون تومان
میزان عایدی حاصل از اختصاص زمین به کشت سیب‌زمینی	۱۰ میلیون تومان
میزان عایدی حاصل از اختصاص زمین به کشت پیاز	۵ میلیون تومان

در تکمیل فرم اظهارنامه‌ی مالیاتی، تولیدکنندگان سود ویژه‌ی خود را درج می‌کنند.

بهره‌وری = به دست آوردن بیشترین خروجی (بیشترین تولید) با کمترین ورودی (کمترین هزینه)

در بین دو تولیدکننده که هر دو عوامل تولید یکسان دارند آن که محصول بیش‌تری تولید کند، بهره‌وری بیش‌تری دارد.

پرسش‌های تشریحی (تولید)

ردیف	«سؤالات»
الف)	درست یا نادرست بودن عبارات زیر را مشخص کنید. ۷۱. میزان سود حسابداری برابر با تفاوت درآمد و هزینه‌های مستقیم است. (صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی) (زرین شمر، خدیجه کبری - ۸۶) ☐ صحیح ☐ غلط ۷۲. اگر میزان درآمد از هزینه‌های تولید کمتر باشد، می‌گوییم تولیدکننده از فعالیت خود سود برده است. (متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی) (شتارود، رازی - ۹۰) ☐ صحیح ☐ غلط ۷۳. اگر میزان درآمد از هزینه‌های تولید بیشتر باشد، می‌گوییم تولیدکننده از فعالیت خود سود برده است. (متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی) (سوسنگرد، امام حسین (ع) - ۹۰) ☐ صحیح ☐ غلط
ب)	عبارات زیر را کامل کنید. ۷۴. اگر میزان درآمد از هزینه‌های تولید بیش تر باشد می‌گوییم تولید کننده از فعالیت خود ... برده است. (صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی) (خور، عصمت - ۸۶) ۷۵. میزان سود حسابداری برابر با تفاوت ... و ... است. (صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی) (مراغه، منصور - ۸۶) ۷۶. به کالاهای بادوام سرمایه‌ای که در جریان تولید به کار گرفته می‌شوند ... می‌گویند. (صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی) ۷۷. کالاهای سرمایه‌ای در طول زمان ... است و خدمات آن‌ها در جریان ... مورد استفاده قرار می‌گیرد و تولیدکننده با آن‌ها ... ایجاد می‌کند. (صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی) ۷۸. آن عامل تولید که وظیفه‌ی ترکیب سایر عوامل تولید را بر عهده دارد ... است. (صفحه‌ی ۲۷ کتاب درسی) (لشت نشاء، میرزا کوچک‌خان - ۹۰)
پ)	گزینه‌ی صحیح را انتخاب کنید. ۷۹. مبالغی را که تولیدکنندگان برای تولید صرف می‌کنند چه می‌نامند؟ (متن صفحه‌ی ۲۸ کتاب درسی) (نجف آباد، حضرت معصومه - ۸۶) ۸۰. عوامل تولید عبارت است از ... (متن صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی) (اهواز، بهشتی - ۸۶) ۸۱. تولیدکنندگان برای جلوگیری از ضرر: (الف) منابع طبیعی (ب) سرمایه (ج) عوامل انسانی (د) همه‌ی موارد الف) هزینه‌های تولید را کاهش می‌دهند. ب) استخدام نیروی کار را افزایش و میزان تولید را کاهش می‌دهند. ج) درآمد را از طریق فراهم آوردن بازار خوب برای محصولاتشان افزایش می‌دهند. د) موارد الف و ج

ردیف	«سؤالات»
	۸۲. وظیفه‌ی ترکیب عوامل تولید با کدام عامل تولیدی است؟ (صفحه‌ی ۲۷ کتاب درسی) الف) منابع طبیعی ب) عامل انسانی ج) سرمایه د) هر سه مورد ۸۳. پولی که برای خرید یا اجاره‌ی عوامل تولید به صاحبان آن‌ها پرداخت می‌شود ... به حساب می‌آید. (متن صفحه‌ی ۲۸ کتاب درسی) (تهران، پروفیسور حسابی - ۸۶) الف) سرمایه ب) سرمایه مالی ج) هزینه د) اجاره ۸۴. کدام گزینه از خصوصیات سرمایه‌ی فیزیکی است؟ (صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی) (تهران، فاطمه‌الزهرا - ۸۶) الف) گران بودن ب) ارزان بودن ج) بادوام بودن د) با ارزش بودن ۸۵. وقتی تولیدکنندگان برای بهره‌برداری از منابع طبیعی و تولید کالاها و خدمات، نیروی انسانی را به کار می‌گیرند، به صاحبان آن «عامل انسانی» چه چیزی پرداخت می‌نمایند؟ (متن صفحه‌ی ۲۸ کتاب درسی) (تهران، فرهیختگان - ۸۶) الف) سود ب) اجاره ج) قیمت د) مزد ۸۶. سهمی که به صاحب زمین در جریان تولید تعلق می‌گیرد، چه نام دارد؟ (متن صفحه‌ی ۲۸ کتاب درسی) (مشهد، میر - ۸۶) الف) اجاره ب) بهره ج) سود د) مزد
ت)	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. ۸۷. موارد زیر را تعریف کنید. (متن صفحه‌ی ۲۸ و ۲۹ کتاب درسی) (تهران، هشترودی - ۸۶) الف) هزینه‌های مستقیم تولید ب) درآمد ج) سود حسابداری ۸۸. انگیزه‌ی تولیدکنندگان از تولید کالا چیست؟ (صفحه‌ی ۲۵ کتاب درسی) (نظرآباد، کشت پور - ۸۶) ۸۹. عوامل تولید را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد. آن‌ها را نام ببرید. (متن صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی) (بیرجند، شیخ طوسی - ۸۶) ۹۰. کدام عامل تولید در واقع حاصل کار گذشته‌ی انسان‌ها است؟ (خط اول - صفحه‌ی ۲۷ کتاب درسی) (تهران، مطهری - ۸۶) ۹۱. پولی که تولیدکنندگان برای خرید یا اجاره‌ی عوامل تولید می‌پردازند با چه عنوان‌هایی به صاحبان آن‌ها می‌رسد؟ (متن صفحه‌ی ۲۸ کتاب درسی) (کرج، راضیه - ۸۶) ۹۲. سرمایه‌ی فیزیکی را تعریف کنید. (صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی) (کرمان، پرورش - ۸۶)
ث)	به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید. ۹۳. آیا همه‌ی محصولات تولید شده به صورت مستقیم به مصرف می‌رسند؟ چرا؟ (مرتبط با صفحه‌ی ۲۳ کتاب درسی) (تهران، مفید (۳) - ۸۶) ۹۴. تولید چیست؟ (صفحه‌ی ۲۳ کتاب درسی) (شهریار، پروین اعتصامی - ۸۶) ۹۵. سود چیست؟ و چگونه محاسبه می‌شود؟ (متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی) (خوزستان، حضرت معصومه - ۸۶) ۹۶. عوامل تولید را نام برده، یک مورد آن را به دلخواه توضیح دهید. (متن صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی) (نهاوند، نور - ۸۶) ۹۷. کدام یک از عوامل تولید مهم‌ترند؟ چرا؟ (متن صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی) ۹۸. یک کارگاه تولید پوشاک در سال ۸۹ با صرف هزینه‌های مستقیم ۶ میلیون تومان، ۱۴ میلیون تومان درآمد کسب کرده است. میزان سود حسابداری دریافتی این کارگاه را محاسبه کنید. (مکمل صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی) (مهریز، ابن‌سینا - ۹۰) ۹۹. تولیدکنندگان برای جلوگیری از ضررهای کوتاه‌مدت یا بلندمدت خود چه اقداماتی انجام می‌دهند؟ (متن صفحه‌ی ۳۰ کتاب درسی) ۱۰۰. هر کسب و کاری به چند صورت می‌تواند سازماندهی شود؟ توضیح دهید. (متن صفحه‌ی ۲۷ کتاب درسی)